

Časný jarní výskyt rybáka velkozobého (*Sterna caspia*)

Early spring occurrence of the Caspian Tern (*Sterna caspia*)

Jiří Mach

Dimitrovova 29, 568 02 Svitavy 2

e-mail: ma@gy.svitavy.cz

Rybák velkozobý (*Sterna caspia*) je kosmopolitní druh s roztráštěným areálem ve všech světadílech, kromě neotropické oblasti. V evropské části palearktické oblasti hnízdí zejména na pobřeží Baltského moře v Botnickém a Finském zálivu, na ostrově Gotland a místy na ostrovech jihovýchodního Švédska. Na východě Evropy jsou jeho hnízdiště položena při ústí Dněstru, v Azovském zálivu, Černomoří dále v ústí Volhy, Uralu a na jižním a západním pobřeží Kaspického moře. Zimovišti evropských populací jsou oblasti od severu Afriky po severní části tropické Afriky a oblast Perského zálivu s Rudým mořem (HUDEC K. & ČERNÝ W. et al. 1977).

Na jarním tahu se u nás vyskytuje nejčastěji od druhé poloviny dubna do první poloviny května. Podzimní průtah pak vrcholí v druhé polovině srpna a v první polovině září (HUDEC K. & ČERNÝ W. et al. 1977). Na řadě vodních ploch ČR můžeme toto pravidelné období výskytu rybáka na našem území svými pozorováními potvrdit. Například DOUPAL (2003) uvádí střední datum jarního průtahu 21. duben (16 záznamů z let 1954-2000) pro oblast střední Moravy. Jemu známé nejčasnější pozorování pochází z tohoto regionu ze Záhlinic (KM), kde v roce 1975 byl 1 rybák zjištěn již 31. března.

Z okolních zemí jsou mi známa data o prvních výskytech v Polsku a Slovensku. V Polsku uvádí TOMIALOJC (1990) 9. března v roce 1972 a na Slovensku DANKO, DAROLOVÁ a KRIŠTÍN (2002) 4. duben v roce 1992.

V oblasti Svitavska (rybníky Svitav a u Opatova) je z 10 záznamů 9 pozorování na jarním tahu v rozmezí let 1961-2004. Nejčastěji v dubnu – 6x (střední dubnové datum je 19. duben) a 2x v druhé polovině května (autorova pozorování, zápisy V. Sajdla a JETMAR 2000).

V další části okresu Svitavy existují údaje o výskytu jen z Litomyšle v letech 1952-1965 na rybníku Velký Košíř. 6.9.1952 to bylo 6 ex. (PTÁČEK ex. SKLENÁŘ 1964), 15.9.1961 1 ex. (PTÁČEK ex. REIF 2000) a 24.4.1965 4 ex. (PTÁČEK ex. REIF 2000). V blízkosti hranic okresu byli rybáči velkozobí zaznamenáni i na Zálešském rybníku u Zálší (okres Ústí nad Orlicí), kde 28.8.1960 byli střeleni 2 ex. (HANZÁK 1980) a 28.9.1963 zde bylo pozorováno několik ex. (SKLENÁŘ l.c.).

K prvnímu registrovanému březnovému výskytu na okrese Svitavy došlo 26. března 2003 ve Svitavách (kvadrát 6264, Pardubický kraj), kde 3 pozorovatelé, kromě autora příspěvku také Milan Janoušek a Jakub Vrána, nezávisle sledovali 2 jedince při střídavém odpočinku na okraji bahna

a vodní hladiny Dolního rybníka a letu i lovu nad hladinou rybníka, který se v tuto dobu dopouštěl. Rybáci se na rybníku vyskytovali pravděpodobně celé odpoledne. Teploty v poslední tehdejší březnové dekádě se pohybovaly v rozmezí 10-19°C. V den pozorování bylo naměřeno ve Svitavách 13°C.

Velmi zajímavou informací mi poskytl Jaroslav Vaněk (*in litt.*), který 21. března téhož roku pozoroval v prostoru vodní nádrže Rozkoš u České Skalice (Královehradecký kraj) 2 ptáky, kteří mohli být také rybáci velkozobí. Přesnou determinaci si však autor pozorování není jistý (značná pozorovací vzdálenost), přestože s určováním tohoto druhu má autor již terénní zkušenosti.

Na základě studia mě dostupné odborné literatury a publikací, můžeme výskyt 2 rybáků velkozobých 26. března roku 2003 ve Svitavách považovat za jeden z nejčasnějších výskytů tohoto druhu na jarním tahu v České republice.

Poděkování patří Luborovi Urbánkovi z Litomyšle za poskytnutí některých dat pro sepsání příspěvku.

Summary

On March 26th 2003, two individuals of the Caspian Tern (*Sterna caspia*) were observed on Dolní pond in Svitavy town (square 6264, Pardubice region) while foraging and resting. It is probably one of the earliest occurrences of this species during spring migration in the Czech republic.

Literatura

- Danko Š., Darolová A. & Krištín A., 2002: Rozšíření vtákov na Slovensku. *Veda, Bratislava*.
- Doupal L., 2003: Rybák velkozobý (*Sterna caspia*) a jeho výskyt na střední Moravě. *Zprávy MOS*, 61: 53-56.
- Hanzák J., 1980: Další zálety rybáka velkozobého (*Hydroprogne caspia* Pall.) do Čech. *Zprávy ČSOS* 3: 6-8.
- Hudec K., Černý W. et al., 1977: Fauna ČSSR, Ptáci – Aves, díl 2. *Academia, Praha*.
- Jetmar F., 2000: Výskyt a změny početnosti ptáků na soustavě rybníků u Opatova. *Sylvia*, 36(2): 127-153.
- Reif J., 2000: Avifauna rybníka Velký Košíř u Litomyšle v letech 1994-1997. *Panurus*, 10: 3-45.
- Sklenář J., 1964: Zoologická pozorování. *Zoologické listy*, 13: 91.
- Tomialojc L., 1990: Ptaki Polski, rozmieszczenie i liczebność. *Panstwowe wydawnictwo naukowe, Warszawa*.